

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Theologiae Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et
Exercitiis Accommodatæ Libri IV**

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. I. An Pœnitentia sit Virtus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

TRACTATUS IV. DE PŒNITENTIA.

MORE Scholasticorum dividendus est hic Tractatus in duas partes, quarum prior fit de Virtute Pœnitentiæ, seu, de Pœnitentia vt est Virtus moralis: secunda, de Sacramento Pœnitentiæ.

PARS I. DE PŒNITENTIA VT EST VIRTUS MORALIS.

CAPVT I. DE GENERE ET DIFFERENTIA PŒNITENTIÆ.

CONTROVERSA I.

An Pœnitentia sit Virtus.

887. **I**N hoc puncto duplex error amovendus est, primus de nomine, alter de re. Error de re est Hæreticorum Lutheranorum, qui docent, Pœnitentiam prout à Catholicis accipitur pro detestatione & dolore, esse otiosam ac inutilem, vel etiam præsumptuosam, quasi possemus Deo satisfacere pro nostris peccatis. Error verò de nomine est, qui tribuitur Cajetano, volenti, Pœnitentiam etsi laudabilem & meritoriam, non mereri tamen nomen Virtutis simpliciter, sed tantum secundum quid. Error hæreticorum refutatur ex infinitis Scripture testimonijs, quibus Deus per suos ministros Pœnitentiam præcipit. Ad quæ testimonia respondent, ibi per Pœnitentiam intelligi propositum emendandi vitam in

futurum. Sed absurdè: nam in pluribus locis exprimitur Pœnitentia per vocem doloris, gemitus, compunctionis: Deinde non quodlibet propositum non amplius peccandi est pœnitentia: potest enim quis dum actu furatur, habere voluntatem tantum hac vice furandi, nemo tamen dixerit, eum tunc pœnitere furti. Requiritur ergo propositum includens mutationem seu revocationem prioris peccaminosæ voluntatis, adeoque incompossibile cum voluntate peccandi. Quoad alterum

888. Dicendum est, Pœnitentiam esse simpliciter virtutem in sensu quo Theologi virtutem accipiunt. Probatum ex definitione Virtutis, tradita à Philosopho 2. Eth. c. 2. & 6. *Virtus est habitus secundum rectam rationem electivus. & c. 5.*
Nnnn Virtus

Virtus est habitus bonus, qui bonum facit habentem, & opus ejus bonum reddit. Atqui talis est Pœnitentia: eligit enim illa media quæ præscribuntur ad delenda peccata; qui autem eligit quod præscribitur, utique bene eligit; item qui facit quod præcipitur, utique opus bonum facit, & ex tali actu melior est, quam esset sine illo. Pari modo convenit Pœnitentiæ definitio S. Augustini *lib. 1. retract. c. 1.* *Virtus est bona qualitas mentis, quâ rectè vivitur, quâ nemo malè vivitur.*

Confirmatur. Nam ut in progressu patebit, objectum formale Pœnitentiæ habet in se specialem difficultatem superandam, cui victoriæ convenit ratio honestatis objectivæ, ut alibi dictum est.

889. Objicitur 1. Virtus est dispositio perfecti ad optimum 7. *phys. t. 17.* sed Pœnitentia non est dispositio perfecti, supponit enim essentialiter peccatum, adeoque imperfectum, nam Perfectum secundum Aristotelem est, quod est dispositum secundum naturam, seu naturalem inclinationem & exigentiam: peccatum autem est potius contra naturalem exigentiam. R. cum P. Esparza, illam definitionem ex Socrate desumptam, esse nimis rigorosam, nec amplius in usu, alioquin neque omnes actus justitiæ essent actus virtutis, cum multi præsupponant peccatum, ut Voluntas restituendi, rem injustè ablatam. Sufficit ergo quod Pœnitentiæ conveniat definitio à nobis usurpata, & communiter recepta.

Objicitur 2. Verecundia secundum Aristotelem 4. *eth. c. 9.* non est virtus, & ideo quidem, quia supponit turpe factum; sed hæc ratio procedit etiam de Pœnitentiâ: ergo neque hæc est virtus. Responderi potest 1. Non satis constare, quid Aristoteles illo loco per Verecundiam intellexerit, quandoquidem ibi subjungit, eam esse laudabilem in juvenibus, eò quod à vitijs retrahat. Multi cum S. Thoma existimant, Verecundiam ibi accipi pro Passione animi aut motu indeliberato (prout communiter sumitur) proveniente ex apprehensione periculi infamiæ ob turpe factum, unde Sanguis propellitur in faciem: & hoc sensu clarum est Verecundiam non esse virtutem; & in eodem sensu fatendum est, nec Pœnitentiam esse virtutem, si accipiatur pro motu displicentiæ indeliberato. Quia verò Pœnitentia communiter accipitur pro motu deliberato, non item verecundia, ideo simpliciter & absolute Pœnitentia potius quam verecundia dicitur virtus.

Quia verò valde veri simile est, Aristotelem ibi Verecundiam non tantum ut Passio est, sed etiam ut motus deliberatus est, à ratione Virtutis exclusisse, ideo aliter responderi P. Esparza, Aristotelem ibi virtutem in sensu stricto & Socratico accepisse, quo sensu nec pœnitentiam virtutem esse jam diximus. Hæc tamen responsio ex duplici capite mihi non placet. Primo, quia non est ad mentem D. Thomæ, qui conabatur ostendere Pœnitentiam esse virtutem in eo sensu, quo Verecundia non est. 2. quia hac ratione Aristoteles

malè dixisset, Verecundiam tantum in juvenibus esse laudabilem; esset enim proculdubio etiam laudabilis in Senibus, sicut est Pœnitentia, quæ esset virtus eo modo quo est Pœnitentia.

Respondet itaque 3. S. Thomas, dicitur inter Verecundiam & Pœnitentiam esse, quod Pœnitentia supponat quidem turpe factum, sed præteritum, nam de presenti non est cum illo composibilis. Verecundia autem supponit tantummodo de presenti, vel certè (ut interpretatur Lugo) est composibilis cum turpitudine de presenti, hoc est cum actu turpi.

Contra hanc responsionem replicat Causa de Lugo. Non videtur esse contra rationem virtutis, supponere turpem actum de presenti, ut præ duplici instantiâ; si enim in instanti quo peccat Deus mihi revelaret gravitatem talis peccati, ego crederem, talis actus fidei esset actus virtutis, & tamen supponeret essentialiter peccatum ante de presenti: item si dum actu pecco, me coram Deo humiliò, & peto gratiam resurgendi, actionem pœnæ, talis actus est laudabilis, & non composibilis cum peccato: non ergo quod turpe composibilitas cum peccato obstat rationi virtutis, sed composibilitas talis, quæ proveniat à inefficacia actus, resistentis quidem peccato, sed tantum inefficaciter, cum deberet resistere efficaciter, & ideo talis actus non est laudabilis, quia cum rectitudine debitâ, scilicet, resistentia efficaci, non autem non sunt actus allati in instanti; potest etiam talis est pœnitentia, ut pote quæ resistit tantum quoad principales actus, quod quædam in alijs imperfectioribus) quantum in se est, efficaciter, & ideo est incomposibilis cum peccato actuali. Talis verò est Verecundia, quæ quidem propter periculum infamiæ aliquid tenens ad peccatum, sed tantum inefficaciter.

Quod si tibi hæc responsio necdum sufficit, addere potes aliam, nempe Aristotelem per Verecundiam intellexisse actum quo quis aliquo modo virtualiter aut interpretative ratificat peccatum præsens vel præteritum, & sola illi displicet infamia inde fortassis consecutura: v. g. si actus dicitur Peccatum non curo, modò non esset infamia, modò lateret. vel: malo quidem peccare quam esse extra periculum infamiæ, si tamen abstinere à peccato, solum propter periculum abstinentiæ, vel: motivum infamiæ præfero omnibus alijs motivis nunc occurrentibus & absterrentibus à peccato.

Objicitur 3. Conatus stultus non est laudabilis. 4. *eth.* sed talis conatus est actus Pœnitentiæ conatur enim quod factum est reddere indebitum quod utique est impossibile. R. 1. Actum Pœnitentiæ non dicere: *Volo facere, ut non peccaverim* sed: si essent nunc illæ circumstantiæ quæ fuerunt quando peccavi, non eligerem quod elegi, sed oppositum: adeoque revocat illam voluntatem, & mutat mentem in meliùs, eliciendo rationem actum, qui si fuisset elicius tempore peccati, excludisset peccatum. R. 2. Officium & virtus

Pœnitentiæ non esse, reddere formaliter factum infectum, hoc enim esset ponere simul formam & negationem formæ, quod est impossibile, sed vult facere infectum æquivalenter; hoc est, vt peccatum non perseveret habitualiter, & non sequantur effectus illius mali alioquin secuturi: item vt tollatur pravus habitus & inclinatio relicta ex actu &c. vt ex dicendis constabit.

CONTROVERSIA II.

An detur Pœnitentiæ, quæ sit Virtus specialis, contradistincta à cæteris Virtutibus, tum seorsim, tum collectivè sumptis.

890. Certum est, singulas virtutes posse detestari peccatum sibi oppositum ex motivo suo speciali. v. g. Charitas detestatur odium Dei ex motivo amoris & bonitatis Dei, Castitas detestatur fornicationem ex motivo specialis honestatis quæ inest abstinentiæ à copula cum non sua, &c. de cæteris. Et hoc sensu potest utique dici, quod collectio omnium virtutum sit quidam universalis Pœnitentiæ habitus seu potestas pœnitendi de quocunque peccato. Quæstio est an præterea admittendum sit, Pœnitentiæ esse vnum habitum specialem inclusum in illa collectione, quo posito & probato, ulterius quaritur, an talis habitus sit identificatus cum vno ex habitibus apud omnes DD. agnitis & receptis, vt est Charitas, Religio, Obedientia, Gratitude, Iustitia &c. vel an sit specialis habitus contradistinctus ab istis, & quodnam sit ejus objectum motivum formale & speciale, ratione cuius mereatur specialius, quam quivis alius habitus, nominari Pœnitentiæ.

Certum enim est 2. non quemvis habitum esse aptum denominari Pœnitentiæ: Habitus enim Pœnitentiæ, quem in præsentia querimus, debet ex suo motivo speciali posse pœnitere de quocunque peccato: atqui multi sunt habitus, quorum motivum se non extendit ad pœnitendum de quocunque peccato, quia non quodvis peccatum illi opponitur: sic peccatum iniustitiæ non opponitur Castitati, aut Patientiæ: ergo Castitas, aut Patientia, aut Fortitudo &c. non potest detestari omne peccatum ex suo speciali motivo. Econtra sunt aliæ Virtutes, quarum motivum proprium & speciale se extendit ad quodvis peccatum, quia quodvis peccatum illi opponitur; talis est Charitas, Spes, Obedientia erga Deum, Religio, Gratitude erga Deum &c.

891. DICO. Admittenda est Virtus Pœnitentiæ consistens in vno speciali habitu, qui ex motivo vniuersali possit versari circa omnia peccata. Probatum à posteriori, & ex absurdo. Nisi enim Pœnitentiæ sufficienter reperiri posset in aliquo speciali habitu, sequeretur, quod qui haberet plurima peccata diversarum specierum, tamdiu non posset dici pœnituisse de suis peccatis, quam-

diu non in specie meminisset suorum peccatorum, & singulas species ex specialibus motivis omnium earum virtutum quibus ea opponebantur, detestaretur. consequens est aperte absurdum, cum certum sit, ad agendam sufficientem pœnitentiæ de peccatis, posse sufficere detestationem ex motivo vnius specialis virtutis, extendente se ad omnia peccata. Hoc ergo sensu non vnus tantum habitus, sed tot habitus poterunt dici Pœnitentiæ habitus, quot sunt apti ex proprio suo motivo, saltèm vnà cum Sacramento Pœnitentiæ, iustificare hominem à quocunque peccato.

Vtrum autem ex his habitibus vnus præ alio mereatur vocari Pœnitentiæ, plus habet de modo loquendi quàm de re.

CONTROVERSIA III.

Vtrum detur Habitus purè reflexivus super peccato commisso, ejusque emendativus, & sub hoc conceptu mereatur specialius vocari Pœnitentiæ.

892. IN duplici sensu potest hæc quæstio moveri, in sensu nimirum reali, & in sensu formali. In sensu reali quæstio esse potest, an, sicut realiter ab invicem distinguuntur Habitus infusi, Charitas, Spes, Fides, & aliæ virtutes morales (de quarum tamen reali & adæquata ab invicem distinctione difficillimum est regulam statuere, nec ego in aliquo Theologo hæctenus eam invenire potui quæ satis rem declararet) ita etiam detur aliquis habitus infusus à cæteris omnibus realiter distinctus, cuius omnes actus sint reflexivi supra commissum peccatum, cuius motivum proprium sit honestas residens in speciali difficultate delendi peccatum tum quoad se, tum quoad effectus post se relictos, & afferentes malum ipsi peccatori, cuiusmodi sunt pœna, prava inclinationes &c.

In sensu formali quæstio esse potest, an saltem nostro concipiendi modo possit huiusmodi formalitas assignari purè reflexiva, quæ proinde sub tali formali conceptu specialissimè mereatur dici Virtus Pœnitentiæ. In vtroque sensu videntur eam admittere Recentiores, quia verò difertis verbis id non dicunt, ideo eos nominatim non adduco; satis mihi erit, quod stent pro secundo sensu.

§. I.

Resolvitur Quæstio in primo sensu.

893. DICO, non dari huiusmodi habitus infusus realiter distinctos ab omnibus alijs, purè & per omnes suos actus reflexivos. De duobus Habitibus videtur maximè esse ratio dubitandi, de Virtute Perseverantiæ, & Virtute Pœnitentiæ, Perseverantia enim videtur se reflectere per suos actus supra actus præcedentes quibus honestatem amavimus, nec ab ea recessimus, adeoque etiam

N n n n 2

supra